

Broedvogels van Hulkesteijnse Bos en Kromslootpark in 2019

Sjouke Scholten

Sovon-rapport 2019/42

Broedvogels van Hulkesteijnse Bos en Kromslootpark in 2019

Sjouke Scholten

Sovon-rapport 2019/42
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2019

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Illustratie omslag: Sjouke Scholten, Roy Slaterus

Wijze van citeren: Scholten S. 2019. Broedvogels van Hulkesteijnse Bos en Kromslootpark in 2019. Sovon-rapport 2019/42. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Beschrijving van het gebied.....	4
3. Werkwijze.....	6
3.1. Methode & veldwerk.....	6
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens.....	6
3.3. Weers- en andere omstandigheden.....	7
3.4. Foutenbronnen.....	7
4. Resultaten.....	8
4.1. SNL-pakketten.....	10
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen.....	12
4.2. Soortbesprekingen.....	13
5. Evaluatie.....	16
6. Literatuur.....	17
Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2019.....	18

Samenvatting

In opdracht van Staatsbosbeheer zijn in 2019 het Hulkesteijnse Bos (794,3 ha.) en het Kromslootpark (144,7 ha.) in zuidelijk Flevoland gekarteerd op broedvogels. Het Hulkesteijnse Bos bestaat voornamelijk uit productiebos op zowel vochtige als droge grond. In het oostelijke deel van het gebied ligt de Laakse Slenk, welke lokaal zorgt voor zoetwater aanvoer in het gebied. Kromslootpark betreft een moerasgebied met her en der struwelen en bossages en is pas sinds 2018 in handen van Staatsbosbeheer. Het gebied wordt aan de oostzijde voornamelijk gebruikt door recreanten uit Almere.

Er zijn vijf bezoeken gebracht aan de gebieden waarbij de meeste soorten zijn gekarteerd. Aanwezige algemene broedvogels die niet gekarteerd zijn, waren: Winterkoning, Roodborst, Merel, Heggenmus, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees, Vink en Houtduif. De bezoeken zijn uitgevoerd vanaf zonsopgang tot begin van de middag. Aparte nachtbezoeken zijn niet uitgevoerd, maar nachtactieve soorten hadden in de vroege ochtend waargenomen kunnen worden. Er is in totaal 114 uur en 4 minuten besteed aan het veldwerk in het Hulkesteijnse Bos, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8,6 minuten/ha. In het Kromslootpark zijn 25 uur en 12 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 10,5 minuten/ha.

In totaal zijn in het Hulkesteijnse Bos 60 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan 50 zijn gekarteerd. De Rode Lijst volgend zijn er vier soorten aangemerkt als kwetsbaar en vier als gevoelig. Soorten die afhankelijk zijn van oudere opgaande bossen en holenbroeders zijn in vergelijking met voorgaande karteringen toegenomen, evenals struweelvogels.

In het Kromslootpark zijn in totaal 49 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 39 zijn gekarteerd. Conform de Rode Lijst zijn er drie soorten aangemerkt als kwetsbaar en één als gevoelig. Omdat het Kromslootpark recent in handen is van Staatsbosbeheer is er niet eerder een kartering uitgevoerd. Hierdoor geldt de kartering van 2019 als nul-meting en is een vergelijking met andere tellingen niet mogelijk. Ondanks het geringe oppervlak van het Kromslootpark, heeft het gebied een behoorlijke aantrekkingskracht op zowel riet-, struweel- als watervogels.

Natte opstand in het Hulkesteijnse Bos (25 maart 2019, Sjouke Scholten).

1. Inleiding

In 2019 is in opdracht van Staatsbosbeheer het Hulkesteijnse Bos (794,3 ha.) en het Kromslootpark (144,7 ha.) in zuidelijk Flevoland gekarteerd op broedvogels. De inventarisatie werd uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarbij het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus is vereist. De resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie, Staatsbosbeheer gebruikt de resultaten tevens voor de beheerevaluatie.

Het veldwerk is uitgevoerd door Jelle Abma, Roy Slaterus (Kromslootpark) en Sjouke Scholten (Hulkesteijnse Bos). Contactpersoon bij Staatsbosbeheer waren Tjibbe Hunink (boswachter ecologie) en Kees Boxhoorn (boswachter ecologie). Petra Verburg was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit Sovon. Het totstandkoming van dit rapport is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van Sovon-collega's Lara Marx en John van Betteray. Commentaar op een eerdere versie dit rapport is gegeven door Willem van Manen (Sovon) en Hans Backx van Staatsbosbeheer.

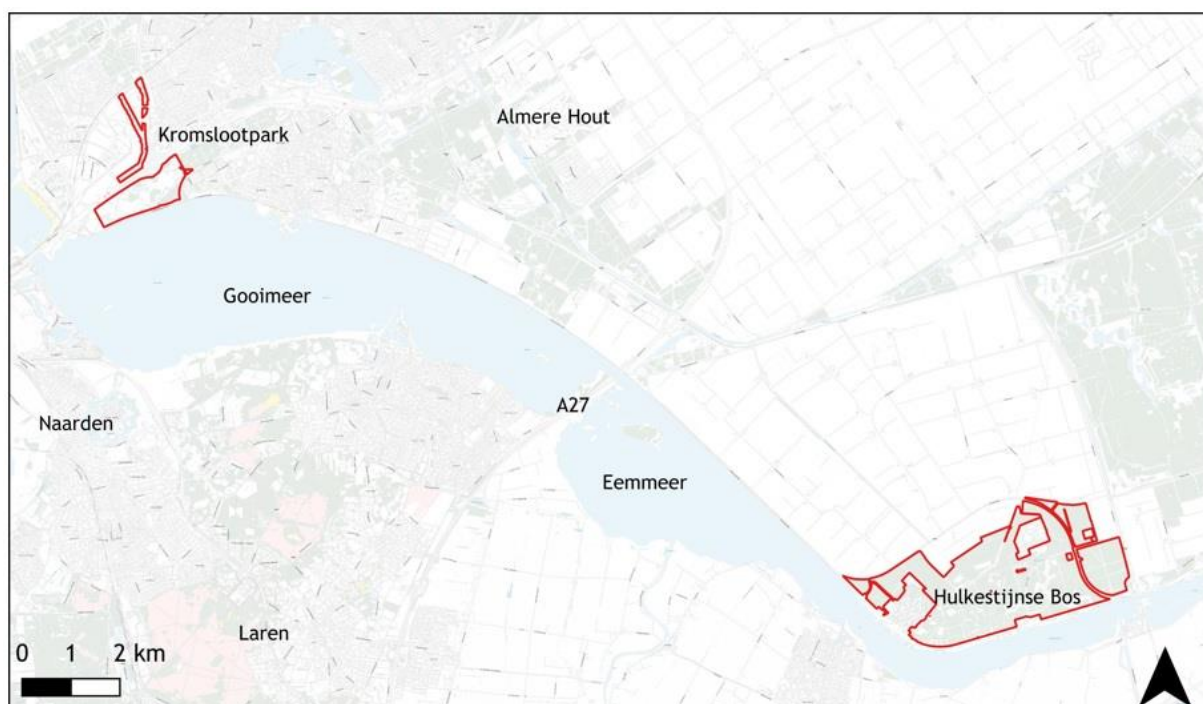
In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

Besloten gedeelte van het Kromslootpark (1 juli 2019, Roy Slaterus).

2. Beschrijving van het gebied

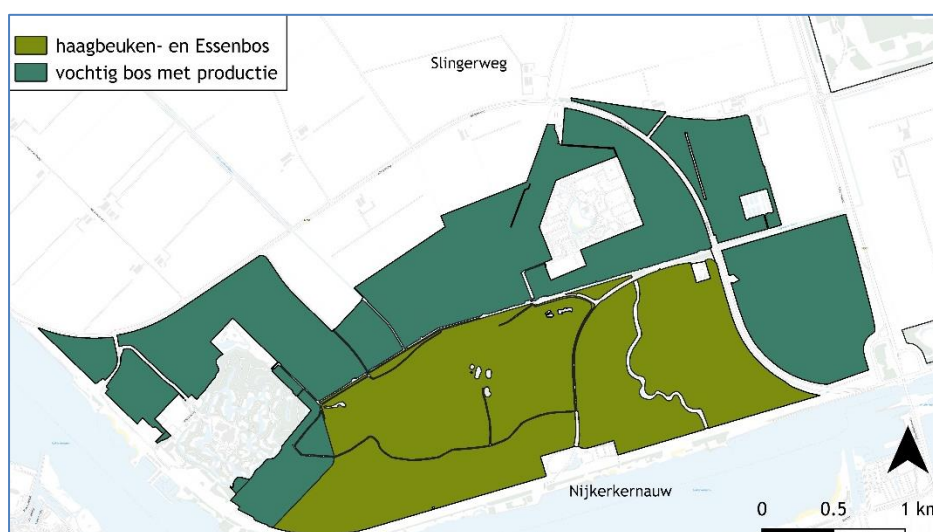
Het onderzoeksgebied is opgesplitst in twee delen, te weten het Hulkesteijnse Bos (794,3 ha) in het zuiden van Flevoland en het Kromslootpark (144,7 ha) ten zuidoosten van Almere-Poort (Figuur 1).

Figuur 1. Ligging van de karteringsgebieden.

Hulkesteijnse Bos

Het Hulkesteijnse Bos is gelegen in het zuiden van Flevoland, grofweg tussen de Nijkerkernauw aan de zuidkant en noordelijk langs de N704. Het gebied wordt doorsneden door de Wielse tocht. Dat dit een duidelijke grens is voor het natte en droge gedeelte van het bos is vooral in het vroege voorjaar goed te zien. In het zuidelijke gedeelte staat het waterpeil op sommige plekken in het begin van het voorjaar zo hoog dat enkele wandel- en fietspaden onbegaanbaar zijn.

Figuur 2: Oppervlakte en ligging van SNL pakketten in het Hulkesteijnse Bos.

Op het onderzoeksgebied zijn twee SNL pakketten van toepassing, haagbeuken- en Essenbos (N14.03) en vochtig bos met productie (N16.04). In figuur 2 is de ligging van beide pakketten weergegeven.

Nagenoeg het hele onderzoeksgebied bestaat uit bos, met uitzondering van de Laakse Slenk aan de oostkant van het gebied. Het aangeplante bos bestaat voornamelijk uit gigantische Populieren, maar ook uit soorten als Beuk, Zomereik, Sitkaspar, Fijnspar, Corsicaanse Den, Haagbeuk, Linde, Esdoorn, Els, Acacia en Berk. Op enkele plekken zijn percelen met flink wat dood essenhout te vinden, voornamelijk door het toedoen van Essentaksterfte. De aanwezige ondergroei, welke voornamelijk aanwezig is in gekapte percelen of percelen met Populieren, bestaat voornamelijk uit Brandnetel, Braam, Berenklaauw en Kleefkruid.

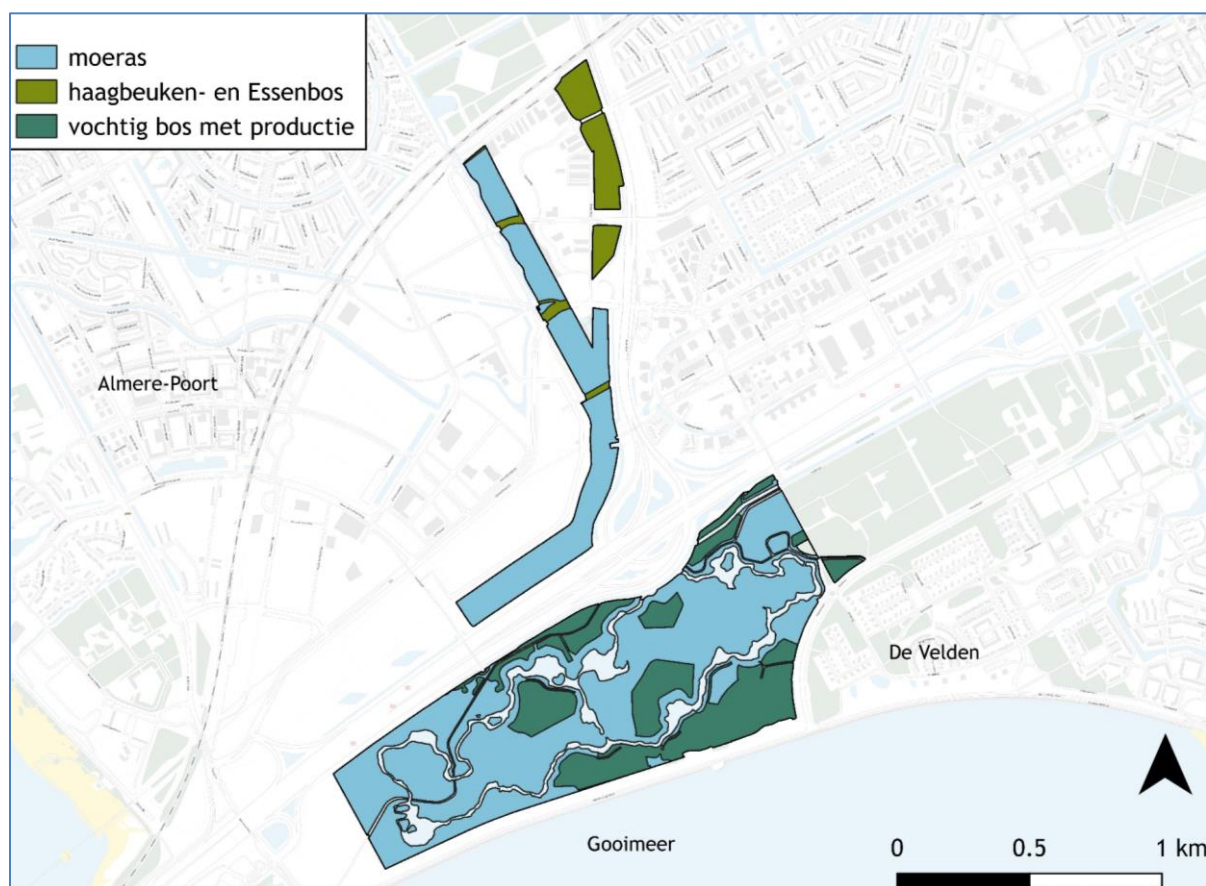
In het oostelijke gedeelte van het Hulkesteijnse Bos ligt de Laakse Slenk welke in 2012 opnieuw is uitgegraven waardoor er water het Hulkesteijnse Bos in stroomt. Langs de Laakse slenk liggen veel braamstruwelen met her en der dichte rietbegroeiing. Tevens wordt dit gebied begraasd door koeien waardoor het gebied een open karakter kent, met enkele struwelen van Meidoorn.

Ten oosten van het Hulkesteijnse Bos liggen twee grote bosvakken welke van het westelijke deel worden afgesneden door de N704. Deze bospercelen bestaan voornamelijk uit populierenopstanden, met enkele percelen Beuk, Els en Acacia. Sporen van recente dunningswerkzaamheden waren goed zichtbaar. Net als aan de oostkant van het bos, bestaat ondergroei uit Kleefkruid, Brandnetel, Berenklaauw, Braam en op enkele plekken Riet.

Recreatieve activiteiten worden voornamelijk ontplooid rond de twee aanwezige vakantieparken (Flevo-Natuur en De Eemhof).

Kromslootpark

Het Kromslootpark ligt ten zuidwesten van Almere, tussen Almere-Haven en Almere-Poort. Sinds 2018 is het Kromslootpark in het beheer van Staatsbosbeheer, waardoor het gebied naast een recreatieve functie ook een belangrijke natuurlijke functie heeft gekregen. Het Kromslootpark kenmerkt zich als stadspark voor Almere. Het grootste gedeelte van dit natuurgebied bestaat uit moeras, met een vegetatie van voornamelijk Riet met enkele bosjes en struwelen van Es, Populier, Wilg, Vlier, Meidoorn en Sleedoorn. Ondergroei wordt gekenmerkt door Berenklaauw. In het Kromslootpark liggen drie SNL pakketten, moeras (N05.06) haagbeuken- en Essenbos (N14.03) en vochtig bos met productie (N16.04). De ligging van de pakketten is te zien in figuur 3. Kromslootpark wordt veel gebruikt door recreanten, met name het oostelijke deel van het gebied kent een relatief hogere recreatiedruk.

Figuur 3: Oppervlakte en ligging van SNL pakketten in het Kromslootpark.

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

De broedvogelkartering is toegepast volgens een vaste methodiek, zoals beschreven in Vergeer *et al.* (2016). Tijdens het startoverleg is de soortenlijst overeen gekomen waarbij Merel, Fitis, Houtduif, Koolmees, Pimpelmees, Roodborst, Heggenmus, Stadsduif, Tjiftjaf, Winterkoning en Vink niet worden meegenomen tijdens de kartering. De Gaai is alleen meegeteld in het Hulkesteijnse Bos.

In de periode van half maart tot begin juli zijn in de genoemde gebieden vijf volledige inventarisatieronden uitgevoerd (tabel 1 & tabel 2). De bezoeken vonden plaats van zonsopgang tot rond het middaguur. In deze periode zijn alle overeengekomen soorten gekarteerd, waarbij de werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige territoria aanduidende waarnemingen.

Extra tijd werd besteed in gebieden waarbij een hoge vogeldichtheid aanwezig was, door uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen te noteren. In de eerste ronde is extra aandacht besteed aan het intekenen van (oude) roofvogelnesten om deze in een later stadium makkelijker terug te vinden en te kijken naar de bezetting. Daarnaast is gebruik gemaakt van data van de lokale roofvogelwerkgroep om gemiste territoria in kaart te brengen.

Nachtbezoeken zijn niet uitgevoerd, al hadden in de vroege ochtend nachtvogels wel waargenomen kunnen worden.

Voor het Hulkesteijnse Bos geldt een tijdsinvestering van in totaal 114 uur en 4 minuten aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoeksintensiteit van 8,6 minuten/ha. Het Kromslootpark kent een tijdsinvestering van 25 uur en 12 minuten aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoeksintensiteit van 10,5 minuten/ha.

Tabel 1. Bezoektijden aan het Hulkesteijnse Bos in 2019.

Datum	Begin	Eind	Telronde	Datum	Begin	Eind	Telronde
25-mrt	06:35	13:36	1	26-mei	05:18	13:35	4
26-mrt	06:29	14:00	1	27-mei	05:14	13:33	4
27-mrt	06:17	11:24	1	28-mei	05:09	11:04	4
15-apr	06:22	14:24	2	11-jun	04:46	14:02	5
16-apr	06:16	14:36	2	12-jun	05:05	13:06	5
17-apr	06:03	13:07	2	13-jun	05:07	12:14	5
7-mei	05:25	13:49	3				
8-mei	05:20	14:04	3				
9-mei	05:31	12:27	3				

Tabel 2. Bezoektijden aan het Kromslootpark in 2019.

Datum	Begin	Eind	Datum	Begin	Eind
5-apr	06:45	10:22	7-mei	05:12	11:36
25-apr	05:51	09:35	29-mei	04:35	11:18
1-mei	11:01	11:45	1-jun	05:36	09:36

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

Veldwaarnemingen zijn via de app Avimap ingevoerd op een tablet. Voor iedere ingevoerde waarneming geldt dat de soort, locatie, tijdstip en broedcode worden vastgelegd. Daarnaast wordt ook de afgelegde route van de waarnemer opgeslagen, welke bij elk volgende bezoek weer op te roepen is.

Na afloop van ieder bezoek zijn de waarnemingen, na controle, geüpload zodat deze direct op de Sovon server staan.

Nadat alle bezoeken uitgevoerd waren zijn alle geüploade bezoeken via de Sovon website automatisch geclusterd. Clustering van waarnemingen tot territoria geschied op basis van criteria die aan elke vogelsoort zijn gekoppeld. Geclusterde territoria worden nadien altijd gecheckt op onwaarheden.

Op de verspreidingskaarten, in de bijlage, zijn de geclusterde territoria terug te vinden, waarbij de territorium stip is bepaald doormiddel van de hoogste broedcode of laatst meetellende geldige waarneming.

3.3. Weers- en andere omstandigheden

Om een broedvogelinventarisatie effectief uit te voeren zijn de weersomstandigheden van groot belang. Slechte weersomstandigheden zorgen voor minder activiteit bij veel vogels als ook de trefkans van bepaalde soorten. In tabel 3 staan enkele weersvariabelen samengevat.

De eerste helft van maart heeft zich voornamelijk gekenmerkt door de vele neerslag, welke in de tweede helft van de maand nauwelijks heeft weten door te zetten. Ondanks dat de temperatuur 's nachts enkele dagen onder het vriespunt lag, was het toch een relatief normale maand. April kenmerkte zich als een droge en zachte maand met veel zonactiviteit wat de temperatuur deed opdrijven. Deze temperatuur kon niet doorgezet worden in mei. Mede door de noordelijke luchtstroom bleef het overwegend koel voor de tijd van het jaar, ondanks de aanhoudende droogte en overmatig aanwezige zon.

Juni is landelijk de boeken in gegaan als één van de warmste juni maanden van de afgelopen eeuw. Plaatselijk was er erg veel neerslag, maar dit bleek niet in het onderzoeksgebied het geval te zijn. Kortom, er was dit jaar sprake van een droog en relatief warm voorjaar in het onderzoeksgebied.

Tabel 3. Belangrijke weersvariabelen die invloed kunnen hebben op vogelactiviteit. In de tabel zijn de gemiddelde temperatuur, aantal zonuren en hoeveelheid neerslag weergegeven voor de periode van maart-juni 2019 op basis van gegevens van het KNMI station De Bilt.

Norm = het langjarig gemiddelde (1981 - 2010).

Maand	Temp. °C	Norm	Zon-uren	Norm	Neerslag (mm)	Norm
Maart	8,0	6,2	129	125	94	68
April	10,9	9,2	241	174	27	44
Mei	11,7	13,1	223	213	33	61
Juni	18,1	15,6	266	201	82	68

3.4. Foutenbronnen

Omdat er gekarteerd wordt met een aangepast aantal bezoeken welke zijn afgestemd op een bepaald aantal soorten was het onmogelijk om alle bezoeken volledig rond zonsopgang uit te voeren.

Soorten die hun zangpiek vooral hebben in de vroege ochtend kunnen hierdoor onderteld zijn.

Later in het seizoen werd het lastig om mogelijke nieuwe roofvogel territoria te lokaliseren, los van de ingetekende nesten ten tijde van de eerste ronde, mede door het dichte bladerdak op diverse plekken.

In het Hulkesteijnse Bos was het met name in de laatste ronde lastig om zangactiviteit vast te stellen, mede door hardere wind in combinatie met de aanwezige Ratelpopulieren.

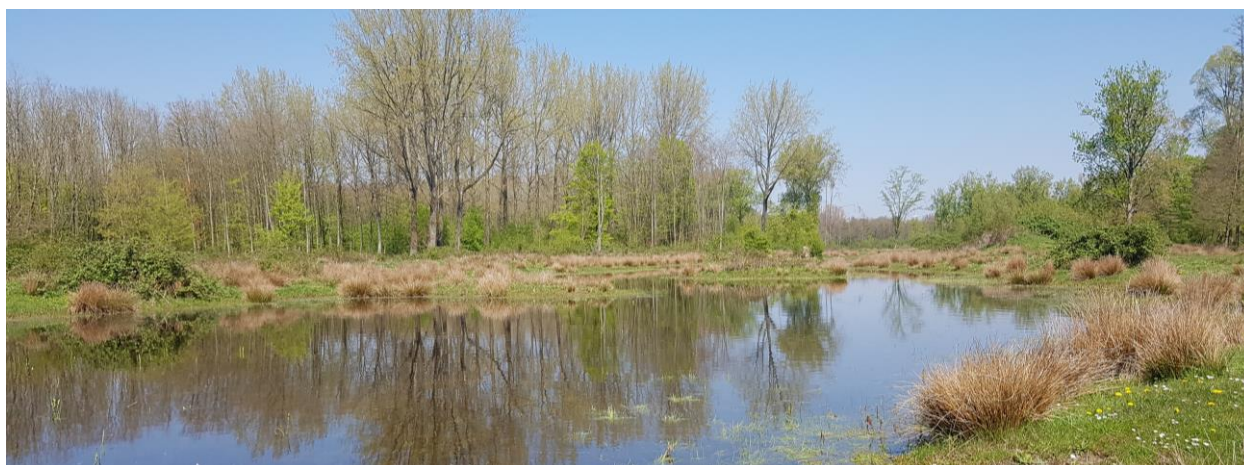
Halverwege mei zijn in het Kromslootpark enkele dijken gemaaid ten behoeve van bestrijding van de Berenklauw, waarvan niet bekend is of dit enige invloed heeft gehad op broedende soorten in dit gebied. Tevens is rond dezelfde periode in het oostelijke deel van het Kromslootpark een gedeelte van een rietkraag gemaaid ten behoeve van het wandelpaden onderhoud. Vooral voor laat beginnende broedvogels kan deze vorm van beheer een negatieve invloed hebben.

4. Resultaten

In het Hulkesteijnse Bos zijn 61 soorten vastgesteld als zijnde broedvogel, waarvan er 51 zijn gekarteerd (tabel 4). Het Kromslootpark leverde 49 broedvogels op, waarvan er 39 zijn gekarteerd (tabel 5). Naast de soorten in de tabel zijn Merel, Winterkoning, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Heggenmus, Koolmees, Pimpelmees, Vink en Houtduif waargenomen als broedvogel in beide gebieden maar niet meegenomen in de kartering. Conform de Rode Lijst zijn in het Hulkesteijnse Bos vier soorten aangemerkt als kwetsbaar en vier als gevoelig. Voor het Kromslootpark geldt drie kwetsbare soorten en één gevoelige soort.

Tabel 4. Broedvogels van het Hulkesteijnse Bos in 2019. De Rode lijststatus (Van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grauwe Gans	8	1,01		Spotvogel	5	0,63	
Knobbelzwaan	1	0,13		Sprinkhaanzanger	2	0,25	
Krakeend	5	0,63		Zwartkop	423	53,25	
Wilde Eend	17	2,14		Tuinfluitier	128	16,11	
Dodaars	5	0,63		Grasmus	67	8,44	
Wespendief	1	0,13		Goudhaan	29	3,65	
Sperwer	1	0,13		Boomklever	66	8,31	
Havik	3	0,38		Boomkruiper	125	15,74	
Buizerd	22	2,77		Spreeuw	4	0,50	
Waterhoen	2	0,25		Zanglijster	104	13,09	
Meerkoet	20	2,52		Grote Lijster	8	1,01	KW
Holenduif	9	1,13		Grauwe Vliegenvanger	15	1,89	GE
Koekoek	6	0,76	KW	Blauwborst	1	0,13	
IJsvogel	1	0,13		Nachtegaal	7	0,88	KW
Kleine Bonte Specht	4	0,50		Bonte Vliegenvanger	4	0,50	
Grote Bonte Specht	97	12,21		Gekraagde Roodstaart	5	0,63	
Groene Specht	1	0,13		Roodborsttapuit	2	0,25	
Wielewaal	15	1,89	KW	Witte Kwikstaart	1	0,13	
Gaai	59	7,43		Boompieper	13	1,64	
Zwarte Kraai	4	0,50		Appelvink	66	8,31	
Raaf	1	0,13	GE	Goudvink	7	0,88	
Zwarte Mees	5	0,63	GE	Groenling	15	1,89	
Matkop	27	3,40	GE	Putter	25	3,15	
Staartmees	40	5,04		Sijs	1	0,13	
Kleine Karekiet	7	0,88		Rietgors	1	0,13	
Bosrietzanger	23	2,90					

De Slenk in het Hulkesteijnse Bos (16 april, Sjouke Scholten).

Tabel 5. Broedvogels van het Kromslootpark in 2019. De Rode lijststatus (Van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grauwe Gans	18	12,44		Kleine Karekiet	94	64,96	
Knobbelzwaan	2	1,38		Bosrietzanger	13	8,98	
Krakeend	6	4,15		Sprinkhaanzanger	11	7,60	
Wilde Eend	4	2,76		Snor	2	1,38	KW
Tafeleend	2	1,38		Zwartkop	91	62,89	
Dodaars	5	3,46		Tuinfluitier	46	31,79	
Fuut	2	1,38		Braamsluiper	3	2,07	
Buizerd	1	0,69		Grasmus	32	22,11	
Waterhoen	4	2,76		Boomklever	2	1,38	
Meerkoet	20	13,82		Boomkruiper	11	7,60	
Koekoek	8	5,53	KW	Spreeuw	3	2,07	
IJsvogel	1	0,69		Zanglijster	24	16,59	
Grote Bonte Specht	7	4,84		Blauwborst	5	3,46	
Boomvalk	1	0,69		Nachtegaal	2	1,38	KW
Gaai	7	4,84		Roodborsttapuit	5	3,46	
Zwarte Kraai	4	2,76		Appelvink	6	4,15	
Matkop	3	2,07	GE	Groenling	11	7,60	
Baardman	2	1,38		Putter	8	5,53	
Staartmees	7	4,84		Rietgors	28	19,35	
Rietzanger	17	11,75					

Wortelkluiten langs een oever vormen een buitenkans voor nestelende IJsvogels.

4.1.SNL-pakketten

In tabel 6 staan de kwalificerende vogelsoorten voor de aanwezige SNL-pakketten voor het Hulkesteijnse Bos en het Kromslootpark (tabel 7). Binnen de twee SNL-pakketten die binnen de begrenzing van het Hulkesteijnse Bos (figuur 2) liggen is van de kwalificerende soorten ongeveer de helft waargenomen.

Tabel 6. Voorkomende SNL-types met kwalificerende vogelsoorten in het Hulkesteijnse Bos. -= geen kwalificerende soort voor dit type. Pakketten waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen.

SNL-type	N14.03	N16.04
Omschrijving	haagbeuken- en essenbos	vochtig bos met productie
Oppervlakte (ha)	340.10	434.28
Middelste Bonte Specht	0	0
Kleine Bonte Specht	4	0
Grote Bonte Specht	-	50
Zwarte Specht	0	0
Groene Specht	1	0
Wielewaal	7	8
Matkop	-	16
Boomleeuwerik	0	-
Fluiter	0	0
Vuurgoudhaan	-	0
Boomklever	36	30
Boomkruiper	-	63
Blauwborst	-	1
Nachtegaal	5	2
Keep	-	0
Appelvink	26	40
Sijs	-	1

Essen(tak)sterfte in het Hulkesteijnse Bos (16 april 2019, Sjouke Scholten).

Binnen de begrenzing van het Kromslootpark liggen drie SNL pakketten waarvan de oppervlakte gering is (figuur 3). Mede door de minimale oppervlakte van de pakketten zijn er relatief weinig kwalificerende soorten vastgesteld.

Tabel 7. Voorkomende SNL-types met kwalificerende vogelsoorten in het Kromslootpark. -= geen kwalificerende soort voor dit type. Pakketten waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen.

SNL-type	N05.01	N14.03	N16.04
Omschrijving	moeras	haagbeuken- en essenbos	vochtig bos met productie
Oppervlakte (ha)	91.01	8.37	29.75
Lepelaar	0	-	-
Roerdomp	0	-	-
Woudaap	0	-	-
Kwak	0	-	-
Purperreiger	0	-	-
Grote Zilverreiger	0	-	-
Bruine Kiekendief	0	-	-
Blauwe Kiekendief	0	-	-
Waterral	0	-	-
Klein Waterhoen	0	-	-
Kleinst Waterhoen	0	-	-
Porseleinhoen	0	-	-
Middelste Bonte Specht	-	0	0
Kleine Bonte Specht	-	0	0
Grote Bonte Specht	-	-	5
Zwarte Specht	-	0	0
Groene Specht	-	0	0
Wielewaal	-	0	0
Matkop	-	-	0
Buidelmees	0	-	-
Baardman	2	-	-
Boomleeuwerik	-	0	-
Fluiter	-	0	0
Grote Karekiet	0	-	-
Rietzanger	12	-	-
Sprinkhaanzanger	11	-	-
Snor	1	-	-
Vuurgoudhaan	-	-	0
Boomklever	-	0	1
Boomkruiper	-	-	6
Blauwborst	4	-	0
Nachtegaal	-	0	0
Keep	-	-	0
Appelvink	-	0	4
Sijs	-	-	0

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

Vergelijkingen zijn alleen mogelijk binnen het Hulkesteijnse Bos, daar het Kromslootpark nooit eerder werd gekarteerd.

Het Hulkesteijnse Bos is voor de vierde keer gekarteerd, eerdere karteringen werden gedaan in 1994 (R. Bijlsma), 2000 (W. van Manen) en 2013 (W. van Manen). In alle jaren, met uitzondering van 2013, werd hetzelfde gebied gekarteerd. In 2013 werden de randmeerzijden meegenomen in de kartering (figuur 4). De vergelijking in tabel 8 gaat dan ook over het gebied dat in alle vier de jaren gekarteerd is.

Doordat de methodiek in voorgaande karteringen in grote lijnen hetzelfde was, is een vergelijking goed te maken.

In directe vergelijking met 2013 zijn de aantallen in grote lijn hetzelfde gebleven.

Met de ontwikkeling van de Laakse slenk zijn de aantallen broedende watervogels licht gestegen. Met name de dichte begroeiing in de slenk geeft de Dodaars, Waterhoen en Meerkoet meer bescherming. Deze laten dan ook allemaal een positieve groei zien, waarbij Waterhoen nieuw is als broedvogel in het gebied. Nieuw in het gebied is verder de Knobbelzwaan, welke een groot nest had in de Laakse slenk.

De roofvogels zijn stabiel gebleven in het Hulkesteijnse Bos.

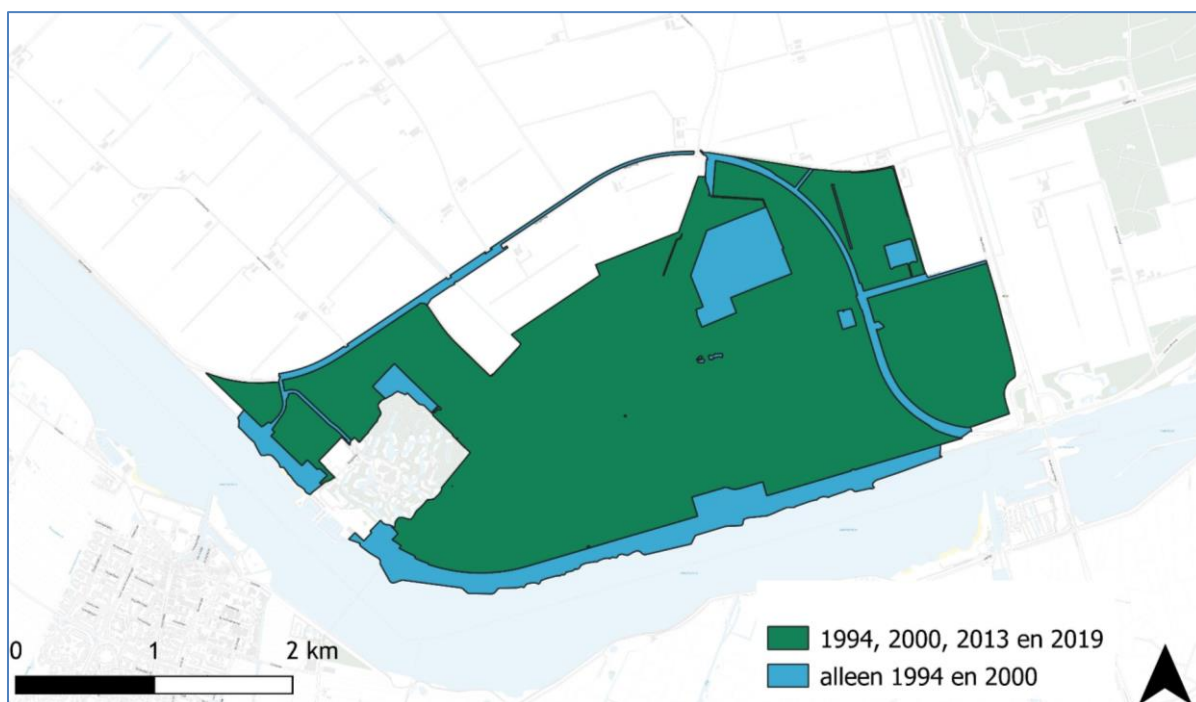
Hoewel Houtsnippen niet speciaal werden gekarteerd, werden ze niet en passant opgejaagd of vastgesteld in de ochtendschemer. Ook Zomertortel, ooit algemeen, werd in 2019 niet meer vastgesteld. Het aantal Wielewalen daarentegen is weer gegroeid. Enkele soorten die verbonden zijn aan struwelen en jong bos laten ten opzichte van 2013 een duidelijke toename zien, zoals Nachtegaal en Grasmus. Ook Zwartkop nam toe, maar bijvoorbeeld Tuinfluiter nam in aantal af.

Vogels van vochtige rietvegetatie zijn minimaal aanwezig, maar lijken stabiel te blijven ten opzichte van 2013. Nieuw hierin is de Blauwborst en de terugkeer van de Rietgors.

Vogels die verbonden zijn aan oudere opgaande bossen, Grote Bonte Specht, Boomklever en Boomkruiper, zijn toegenomen, maar Appelvink, Kleine Bonte Specht en Spreeuw juist afgenomen. Opmerkelijk is de toename van Gekraagde Roodstaart en vestiging van Bonte Vliegenvanger met maar liefst vier territoria.

Toename van Grote Lijster en vestiging van Groene Specht zijn mogelijk een indicatie voor de kwaliteit van de graslandjes tussen de bossen, die beide soorten gebruiken als foerageergebied.

Een naaldhoutsoort als Goudhaan is nagenoeg stabiel gebleven. De Kuifmezen uit 2013 berusten waarschijnlijk op een determinatiefout. Na afwezigheid in 2013, werden in 2019 weer Zwarte Mezen vastgesteld.

Figuur 4: Deel van het Hulkesteijnse Bos dat in 1994, 2000, 2013 en 2019 is gekarteerd.

Tabel 8. Broedvogelaantallen in het Hulkesteijnse Bos in 1994, 2000, 2013 en 2019. ng = niet geteld maar wel aanwezig.

Soort	1994	2000	2013	2019	Soort	1994	2000	2013	2019
Grote Canadese Gans	-	-	1	-	Fluiter	1	-	-	-
Grauwe Gans	-	-	4	8	Kleine Karekiet	105	ng	5	7
Knobbelzwaan	-	-	-	1	Bosrietzanger	116	29	16	23
Nijlgans	-	-	2	-	Spotvogel	7	3	2	5
Bergeend	3	-	-	-	Sprinkhaanzanger	6	3	1	2
Krakeend	-	-	3	5	Krekelzanger	1	-	-	-
Wilde Eend	ng	ng	21	19	Zwartkop	ng	ng	318	423
Dodaars	-	-	2	5	Tuinfluiter	ng	ng	143	128
Wespendief	-	-	1	1	Braamsluiper	4	-	-	-
Sperwer	2	2	1	1	Grasmus	79	67	36	67
Havik	3	5	3	3	Vuurgoudhaan	1	-	-	-
Buizerd	6	14	15	22	Goudhaan	12	34	31	29
Waterhoen	-	-	-	2	Winterkoning	ng	ng	280	ng
Meerkoet	11	ng	13	20	Boomklever	-	-	42	66
Houtsnip	24	5	5	-	Boomkruiper	4	13	62	125
Holenduif	-	1	3	9	Spreeuw	ng	9	24	4
Houtduif	ng	ng	62	ng	Merel	ng	ng	265	ng
Zomertortel	94	13	1	-	Zanglijster	ng	ng	155	104
Koekoek	27	7	4	6	Grote Lijster	1	3	2	8
Ransuil	4	1	-	-	Grauwe Vliegenvanger	5	-	7	15
Ijsvogel	-	-	4	2	Roodborst	ng	ng	87	ng
Kleine Bonte Specht	-	-	7	4	Blauwborst	-	-	-	1
Grote Bonte Specht	38	25	80	97	Noordse Nachtegaal	1	-	-	-
Groene Specht	-	-	-	1	Nachtegaal	8	12	3	7
Wielewaal	41	3	9	15	Bonte Vliegenvanger	-	-	-	4
Gaai	ng	ng	54	59	Gekraagde Roodstaart	-	-	3	5
Ekster	2	ng	1	-	Roodborsttapuit	-	-	1	2
Zwarte Kraai	6	6	7	4	Heggenmus	ng	ng	31	ng
Raaf	-	-	-	1	Witte Kwikstaart	-	-	3	1
Zwarte Mees	2	1	-	5	Boompieper	45	25	13	13
Kuifmees	-	-	3	-	Vink	ng	ng	247	ng
Matkop	34	22	39	27	Appelvink	111	60	155	66
Pimpelmees	ng	ng	129	ng	Goudvink	1	-	6	7
Koolmees	ng	ng	172	ng	Groenling	36	27	50	15
Staartmees	24	24	27	40	Putter	2	1	21	26
Fitis	ng	ng	110	ng	Sijs	-	-	-	1
Tjiftjaf	ng	ng	299	ng	Rietgors	7	-	-	1

4.2. Soortbesprekingen

Knobbelzwaan, n=3

Nieuwe broedvogel voor het Hulkesteijnse Bos waarvan een nest werd gevonden op 8 mei in de Laakse slenk. Helaas werd op 27 mei een leeg nest aangetroffen en zaten beide volwassen vogels vooraan in de slenk.

In het Kromslootpark zijn twee territoria vastgesteld, waarvan één nest is gevonden. Het andere territoria betreft een nestbouwend paartje.

Dodaars, n=10

In zowel het Kromslootpark als Hulkesteijnse Bos zijn vijf territoria Dodaars vastgesteld. Alle vijf territoria in het Hulkesteijnse Bos zijn gelegen in de Laakse slenk. Op 16 april werden enkele luidruchtige territoriale gevechten uitgevoerd in de begroeiing midden in de slenk. Het is echter niet bekend hoe

succesvol de mogelijke broedgevallen zijn geweest, omdat de slenk naarmate het seizoen vorderde snel droog viel.

Purperreiger, n=0

Een enkele Purperreiger is in drie verschillende BMP rondes vastgesteld in het Kromslootpark. Mogelijk betreffen het Purperreigers die vanuit het Naardermeer komen om in het Kromslootpark te foerageren. De waargenomen Purperreigers gaven ook geen indicatie dat het hier ging om mogelijke broedvogels.

Wespendief, n=1

Boven het Hulkesteijnse Bos is vanaf eind mei drie keer een waarneming gedaan van een Wespendief. De melding van 11 juni betreft een lichtere vogel die hevig aan het vlinderen was boven het centrale deel van het bos, wat een indicatie geeft van een territorium. Een zoektocht naar een mogelijk nest is niet ondernomen. De melding van 27 mei betreft een donkere vogel die laag over de Wielse tocht kwam aanvliegen.

Sperwer, n=1

Er werd tijdens de karteringen twee keer een Sperwer waargenomen, een man op 26 maart en een vrouw op 26 mei. Een territorium indicatieve waarneming werd niet gedaan, al werd wel een mogelijk oud nest gevonden in een fijnsparperceel. Uit gegevens van de plaatselijke roofvogelwerkgroep blijkt in ditzelfde perceel wel degelijk een Sperwer succesvol te hebben gebroed en vijf jongen te hebben grootgebracht.

Havik, n=3

In het Hulkesteijnse Bos werden drie territoria van de Havik vastgesteld, nesten werden niet gevonden. Door de lokale roofvogelwerkgroep werd één haviknest gevonden in een fijnsparvak, hier zijn twee jongen geringd.

Buizerd, n=22

Door in de eerste ronde de gevonden nesten in te tekenen en in latere rondes te checken of deze bezet waren, kwam er een totaal van 16 territoria uit. Met de data van de roofvogelwerkgroep (19 territoria) komt dit redelijk overeen. Samengevoegd leidde dit tot 22 territoria.

Zeearend, n=0

Zowel vroeg in april als halverwege juni werd een adulte Zeearend (mogelijk mannetje) waargenomen in een Populierenvak centraal in het Hulkesteijnse Bos in de vroege ochtend. Op 15 april kwam de Zeearend laag uit een Populier aanvliegen recht op de waarnemer af, wat een indicatie geeft dat de vogel met enige regelmaat overnacht in ditzelfde vak. Een korte zoektocht naar een nest leverde niks op.

Holenduif, n=9

Door de aanwezigheid van veel dood hout in het Hulkesteijnse Bos en de toename van Spechten, zijn de Holenduiven ook toegenomen ten opzichte van 2013. Veelal werd gebruik gemaakt van afgebroken rottende Populieren.

Zomertortel, n=0

Er werden geen waarnemingen gedaan.

IJsvogel, n=3

IJsvogels in het Hulkesteijnse Bos werden pas laat in mei opgemerkt, waarbij hevig werd gealarmeerd door beide ouders. Beide territorium stippen in het Hulkesteijnse Bos staan langs de Wielse tocht, maar het is niet onmogelijk dat de vogels hebben gebroed in een omgevallen Populier. Tot twee keer toe werd een vogel waargenomen die een populierenvak invloog. Controle van omgevallen Populieren in dit vak leverde geen zekere nesten op, maar wel redelijke grote openingen die gebruikt kunnen worden door IJsvogels.

In het Kromslootpark werd een bezette nestplek ontdekt begin april, echter werden er geen IJsvogels aangetroffen bij een controlecheck op 1 mei.

Koekoek, n=14

In het Hulkesteijnse Bos zijn zes territoria van de Koekoek vastgesteld. Daardoor is het aantal territoria van deze moeilijk karteerbare soort nagenoeg gelijk ten opzichte van karteringen in respectievelijk 2000 en 2013. Het Kromslootpark had, ondanks de veel kleinere oppervlakte, toch acht territoria. Gezien het grote aantal aanwezige Kleine Karekieten lijkt de gastheer van deze parasiterende vogel hier een belangrijke rol in te spelen.

Boomvalk, n=1

Begin juli werd een alarmerende Boomvalk waargenomen in het centrale gedeelte van het Kromslootpark. Wat kenmerkend is voor deze soort als er gevaar dreigt vlakbij het nest.

In het Hulkesteijnse Bos werden op 12 juni twee afzonderlijke exemplaren waargenomen. Één van deze vogels zat in een hoogspanningsmast nabij het nest van een Raaf, ware niet dat deze daar niet van gediend waren.

Groene Specht, n=1

Een nieuwe broedvogel voor het Hulkesteijnse Bos is de Groene Specht. Ook voor de provincie Flevoland is dit voornamelijk een zeer schaarse soort. Nagenoeg elke ronde werd wel een exemplaar waargenomen of gehoord rond hetzelfde gebied (net ten Noorden van de grote parkeerplaats aan de Wielseweg). Een nestplaats is niet gevonden, maar met al het aanwezige dode/rottende hout is er veel keuze.

Wielewaal, n=15

Vanaf 7 mei werden elke ronde wel één of meerdere Wielewalen gehoord/gezien in het Hulkesteijnse Bos. Ondanks dat de vogels lastig zijn om te karteren vanwege de grote radius die ze gebruiken, is zorgvuldig omgegaan met de soort om zoveel mogelijk de dubbel waarnemingen uit te sluiten. Het heeft geresulteerd in een kleine toename ten opzichte van 2013. Mogelijk heeft het er ook mee te maken dat het leefgebied ouder is geworden met grotere Populieren en bredere kronen.

Raaf, n=1

Raven werden veelvuldig gehoord boven het bos, maar leken steeds terug te keren langs de Wielse tocht centraal in het gebied. In een hoogspanningsmast zat een Ravennest, welke al bekend was bij de lokale roofvogelwerkgroep. De werkgroep heeft het nest goed in de gaten gehouden, maar helaas is er niet succesvol gebroed door de vogels.

Spreeuw, n=4

Ondanks het ruim aanwezige staand dood hout en de toename van overige hollenbroeders is de Spreeuw sterk afgenomen in het Hulkesteijnse Bos.

Grauwe Vliegenvanger, n=15

De Grauwe Vliegenvangers zijn ten opzichte van 2013 met 8 territoria toegenomen in het Hulkesteijnse Bos. De territoria zijn allemaal op plekken waar de dichte bossages worden afgewisseld met open gebieden of brede paden, waardoor ideale zitplekken en voedselvoorzieningen zijn gecreëerd.

Bonte Vliegenvanger, n=4

Een nieuwe broedvogel in het Hulkesteijnse bos is de Bonte Vliegenvanger, die ook in andere delen van Flevoland bepaald niet algemeen is. Net als de Grauwe Vliegenvanger is de Bonte Vliegenvanger voornamelijk te vinden langs open plekken met veel insecten. Dat de Bonte Vliegenvanger zich heeft gesetteld in het Hulkesteijnse Bos heeft mogelijk te maken met de aanwezigheid van de hoeveelheid dood hout en beschikbare holtes.

Gekraagde Roodstaart, n=5

Geheel in lijn met overige hollenbroeders is de Gekraagde Roodstaart ook toegenomen in het Hulkesteijnse Bos. Begrazing zorgt voor open plekken en de ouder wordende bomen hebben hier uiteraard ook een rol in.

Appelvink, n=72

Voor de Appelvink zijn respectievelijk 66 territoria (Hulkesteijnse Bos) en 6 territoria (Kromslootpark) vastgesteld. Voor het Hulkesteijnse Bos geldt dat het aantal territoria met meer dan de helft afgenomen is. De reden voor deze achteruitgang is niet bekend.

5. Evaluatie

Het Hulkesteijnse Bos kent een hoge verscheidenheid aan soorten. De snelle toename van het aantal soorten die van oudsher veelal gevonden worden in grotere bossen op de zandgronden geeft aan dat het Hulkesteijnse Bos zich ontwikkelt tot een volwassen bos.

Vernatting van het zuidelijke gebied in combinatie met begrazing zorgt voor aantrekkelijke open plekken. Daarbij komt het toenemen van zowel het staand als liggend dood hout, wat voor diverse soorten zeer positief heeft uitgekapt. Denk hierbij aan de toename van de meeste soorten holenbroeders. De open plekken nabij de betrekkelijk ouder wordende opgaande bomen hebben gezorgd voor de vestiging van Bonte Vliegenvanger en Groene Specht als ook de toename van Grote Lijster en Gekraagde Roodstaart.

In het Hulkesteijnse Bos is gebleken dat de variatie tussen de bossen en aanwezige grasveldjes erg belangrijk is. Ten behoeve van de hiervan afhankelijke soorten is het belangrijk om deze open gebiedjes te behouden, door onder andere begrazing.

Het in stand houden van het aandeel dood hout, zowel staand als liggend, is belangrijk voor de ontwikkeling van de aantallen holenbroeders in het gebied.

Het Kromslootpark is ondanks de recreatieve druk vanuit Almere een erg vogelrijk gebied gebleken. Ondanks de minimale oppervlakte nabij een druk wegennetwerk en bebouwing zijn er 49 soorten vastgesteld. Gezien de recreatieve druk die op de oostelijke kant van dit gebied ligt, lijkt het ook dat er minder territoria vastgesteld zijn aan deze kant voor diverse vogelsoorten.

Met name Kleine Karekieten, Rietgorzen, Zwartkoppen, Tuinfluiters en Grasmussen zijn ruim vertegenwoordigd.

De aanwezigheid van diverse soorten watervogels in het gebied geeft aan dat de verstoring hiervan minimaal is.

De variatie in het gebied is belangrijk gebleken voor de variatie in het aantal soorten. Gefaseerd maaien van het riet houdt de afwisseling in jong en overjarig riet in het gebied. Hierdoor is de kans groot dat de aanwezige aantallen rietvogels toenemen, mede als de kwetsbare Koekoek. Afwisseling in het gebied met opgaande begroeiing tussen de rietoppervlakten is belangrijk voor de aanwezig soorten als Zwartkop, Tuinfluiter, Sprinkhaanzanger en Nachtegaal. In stand houden van deze begroeiingen is voor onder andere de genoemde soorten belangrijk. Daarnaast is het belangrijk om deze begroeiingen binnen de perken te houden ten behoeve van het rietland en de aanwezige water oppervlakten.

Oude populierenopstand in het Hulkesteijnse Bos (15 april 2019, Sjouke Scholten).

6. Literatuur

Van Manen. W. 2013. Broedvogels van het Hulkesteinse Bos in 2013. Sovon-rapport 2013/50. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Vincent de Boer (vincent.deboer@sovon.nl)

Schotten S. 2019. Broedvogels van Hulkesteijnse Bos en Kromslootpark in 2019. Sovon-rapport 2019/42.

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

